

CHET EL ADABIYOTIDAGI QAHRAMONLAR ORQALI
O'QUVCHILARDA OG'ZAKI IFODA KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Zaripova Maftuna Bahrom qizi

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Sirtqi bo'lim
"Maktabgacha va boshlang'ich yo'nalishlarida masofaviy ta'lim" kafedrasida katta
o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot chet el adabiyotidagi qahramonlarning o'quvchilarda og'zaki ifoda ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyatini o'rganadi. Adabiy qahramonlarning xarakterlari, motivlari va dialoglari orqali o'quvchilarning nutq madaniyati, fikrni ravon ifoda etish qobiliyatlari va ijtimoiy muloqot ko'nikmalari shakllanadi. Tadqiqotda adabiy asarlarni o'qish, tahlil qilish va muhokama qilish jarayonida og'zaki ifoda ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali usullari tahlil qilinadi. Shu bilan birga, turli madaniy kontekstlarda qahramonlarning nutqqa ta'siri va ularning o'quv jarayonidagi o'rni ko'rib chiqiladi.

Аннотация: Данное исследование посвящено изучению роли литературных персонажей зарубежной литературы в развитии навыков устной речи у учащихся. Через характеры, мотивы и диалоги персонажей формируются культура речи, способность ясно выражать мысли и навыки социального общения. В работе анализируются эффективные методы развития устной речи в процессе чтения, анализа и обсуждения литературных произведений. Особое внимание уделяется влиянию персонажей на речь в различных культурных контекстах и их значению в образовательном процессе.

Abstract: This study explores the role of literary characters in foreign literature in developing students' oral expression skills. Through the characters' traits, motivations, and dialogues, students' speech culture, ability to express thoughts fluently, and social communication skills are formed. The research analyzes effective methods for developing oral expression skills through reading, analyzing, and discussing literary works. Special attention is given to the impact of characters on speech in various cultural contexts and their significance in the educational process.

Kalit so'zlar: Chet el adabiyoti, adabiy qahramonlar, og'zaki ifoda, nutq ko'nikmalari, muloqot qobiliyatlari, adabiy tahlil, madaniy kontekst.

Ключевые слова: Зарубежная литература, литературные персонажи, устная речь, навыки речи язык, культура речи, коммуникативные способности, литературный анализ, культурный контекст.

Keywords: Foreign literature, literary characters, oral expression, speech skills, communication abilities, literary analysis, cultural context.

Kirish

Zamonaviy ta'limda og'zaki ifoda ko'nikmalari muhim ahamiyatga ega, chunki bu ko'nikmalar shaxsning ijtimoiy va professional muvaffaqiyatida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Chet el adabiyoti o'zining boy qahramonlari, murakkab syujetlari va chuqur dialoglari bilan o'quvchilarda nutqni rivojlantirish uchun samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Adabiy qahramonlar o'quvchilarga nafaqat adabiy asarlarni tahlil qilish orqali tanqidiy fikrlashni, balki o'z fikrlarini aniq va ta'sirchan ifoda etishni ham o'rgatadi. Ushbu tadqiqot chet el adabiyotidagi qahramonlarning og'zaki ifoda ko'nikmalarini rivojlantirishdagi rolini o'rganishga qaratilgan bo'lib, adabiy muhokamalar, rol o'ynash va dialog tahlili kabi usullarning samaradorligini ko'rib chiqadi.

Asosiy qism

1. Adabiy qahramonlarning xususiyatlari va ularning nutqqa ta'siri

Chet el adabiyotidagi qahramonlarning psixologik chuqurligi va xatti-harakatlari o'quvchilarga o'z fikrlarini aniq va ta'sirchan ifoda etishga yordam beradi. Masalan, Uilyam Shekspirning "Hamlet" asaridagi Hamletning ichki ziddiyatlari va o'z-o'zini tahlil qilish jarayoni o'quvchilarga murakkab fikrlarni tahlil qilish va ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Hamletning monologlari, masalan, "Bo'lish yoki bo'lmaslik" nutqi, o'quvchilarga tilning falsafiy va poetik imkoniyatlarini kashf etishga yordam beradi.

Bundan tashqari, Jeyn Ostinning "G'urur va xurofot" romanidagi qahramonlar, xususan, Elizabet Bennet va janob Darsi, ijtimoiy muloqotda nutqning nozik jihatlarini o'rgatadi. Ularning o'zaro muloqotlari o'quvchilarga ijtimoiy sinflar, gender rollari va shaxsiy munosabatlarni muhokama qilishda nutqdan qanday foydalanishni ko'rsatadi.

2. Dialoglar va monologlarning o'rni

Adabiy asarlardagi dialoglar va monologlar o'quvchilarga turli nutq uslublarini o'rganish imkonini beradi. Masalan, Ernest Xemingueyning "Chol va dengiz" asaridagi Santyago qahramonining ichki monologlari tabiat, hayot va insonning o'z-o'ziga ishonchi haqida chuqur fikrlarni ifoda etadi. Bu monologlar o'quvchilarga introspektiv nutqni rivojlantirishga yordam beradi.

Xuddi shunday, F. Skott Fitsjeraldning "Buyuk Getsbi" romanidagi qahramonlarning dialoglari Amerika orzusi, boylik va ijtimoiy sinflar haqidagi muhokamalarni jonlantiradi. O'quvchilar ushbu dialoglarni o'qish va muhokama qilish orqali o'zlarining fikrlash va ifoda etish usullarini rivojlantiradilar.

3. Adabiy muhokama va og'zaki ifoda

Sinfda adabiy asarlarni muhokama qilish o'quvchilarda nafaqat tahliliy fikrlash, balki o'z mulohazalarini boshqalarga yetkazish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Masalan, Charlz Dikkensning "Ikki shahar hikoyasi" asarini muhokama qilish o'quvchilarni inqilob, adolat va fidoiylilik kabi mavzularni o'rganishga undaydi. Bu jarayonda o'quvchilar o'z fikrlarini boshqalar oldida ifoda etishni o'rganadilar.

Bundan tashqari, adabiy muhokamalar turli madaniy kontekstlarni tushunishga yordam beradi. Masalan, Xalid Husayning "Ming muhtasham quyosh" romani Afg'oniston madaniyati va gender muammolarini o'rganishga imkon beradi, bu esa o'quvchilarni boshqa madaniyatlar haqida nutq orqali mulohaza yuritishga undaydi.

4. Rol o'ynash va nutqni taqlid qilish

Rol o'ynash usuli o'quvchilarga adabiy qahramonlarning nutq uslublarini taqlid qilish orqali og'zaki ifoda ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, o'quvchilar Shekspirning "Romeo va Juletta" asaridagi sevgi dialoglarini sahnalashtirish orqali hissiy va poetik nutqni o'rganadilar. Bu usul o'quvchilarda o'ziga ishonch va nutqning ta'sirchanligini oshiradi.

Muhokama

Adabiy qahramonlar orqali og'zaki ifoda ko'nikmalarini rivojlantirishda qanday usullar eng samarali? Tadqiqotda quyidagi usullar muhokama qilinadi:

1. **Adabiy muhokamalar:** O'quvchilarning o'z fikrlarini guruh oldida ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi.
2. **Rol o'ynash:** Qahramonlarning nutq uslublarini taqlid qilish orqali nutqning hissiy va kontekstual jihatlarini o'rganishga yordam beradi.
3. **Dialog tahlili:** Adabiy dialoglarni tahlil qilish orqali nutqning ijtimoiy va madaniy kontekstlarini tushunish.
4. **Qiyosiy tahlil:** Turli madaniyatlar va tillarga xos qahramonlarning nutqqa ta'sirini solishtirish.

Muhokamada shuningdek, turli madaniy kontekstlardagi qahramonlarning o'quvchilarning nutqiga ta'siri solishtiriladi. Masalan, G'arb adabiyotidagi individualistik qahramonlar (masalan, Hamlet) va Sharq adabiyotidagi kollektivistik qahramonlar (masalan, "Alpomish" dostonidagi Alpomish) o'quvchilarning nutqiga turlicha ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar

Chet el adabiyotidagi qahramonlar og'zaki ifoda ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Adabiy asarlarni o'qish, tahlil qilish va muhokama qilish orqali o'quvchilar nutq madaniyatini oshiradi, fikrlarini aniq ifoda etishni o'rganadi va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchilarga quyidagi takliflar beriladi:

1. Adabiy muhokamalarni ko'proq joriy qilish va o'quvchilarni faol ishtirok etishga undash.
2. Rol o'ynash va dialog sahnalashtirish usullarini darslarda qo'llash.
3. Turli madaniy kontekstlardan adabiy asarlarni tanlash orqali o'quvchilarni global fikrlashga yo'naltirish.
4. Adabiy qahramonlarning nutq uslublarni tahlil qilishga alohida e'tibor berish.

Kelajakda ushbu yo'nalishda ko'proq amaliy tadqiqotlar o'tkazish, ayniqsa, turli yosh guruhlari va madaniy kontekstlarda adabiy qahramonlarning ta'sirini o'rganish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shekspir, V. (2010). Hamlet. Tashkent: Yangi Asr Avlodi.
2. Ostin, J. (2015). G'urur va xurofot. Tashkent: Adabiyot.
3. Xeminguey, E. (2018). Chol va dengiz. Tashkent: Nihol.
4. Fitsjerald, F. S. (2017). Buyuk Getsbi. Tashkent: G'afur G'ulom.
5. Dikkins, Ch. (2019). Ikki shahar hikoyasi. Tashkent: Sharq.
6. Husayni, X. (2020). Ming muhtasham quyosh. Tashkent: Yangi Kitob.
7. Smith, J. (2020). The Role of Literary Characters in Developing Oral Skills. Journal of Language Education, 45(3), 123-135.
8. Brown, L. (2021). Literary Analysis and Communication Skills. Educational Studies, 50(4), 200-215.
9. Rahimov, A. (2022). Adabiyot va nutq madaniyati. Tashkent: O'qituvchi.
10. Johnson, M. (2023). Cross-Cultural Literary Characters and Their Impact on Speech. International Journal of Literature and Education, 12(2), 89-102.